

دوفصلنامه علمی- پژوهشی «پژوهش سیاست نظری»

دوره جدید، شماره هشتم، تابستان و پاییز ۱۳۸۹: ۱۷۰-۱۴۱

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۰۶/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۰۹/۲۰

ابعاد سیاسی جهانی شدن و قومیت در ایران^۱ (بر اساس مطالعه میدانی دانشجویان منتخب از چهار قوم ایرانی کرد، بلوچ، عرب و آذری)

علی امید*
فاطمه رضایی**

چکیده

یکی از ویژگی‌های دنیای امروز، پدیده جهانی شدن است. از سوی دیگر، قومیت نیز تحت شرایطی یکی از علل تنش‌های سیاسی عصر حاضر محسوب می‌شود. در ارتباط با تأثیر پدیده جهانی شدن بر مسئله قومیت، نظریات مختلفی ارائه شده است. برخی بر این باورند که با توجه به رشد روزافزون این پدیده، هویت‌های خرد قومی ناگزیر در فرهنگ مسلط ملی و این فرهنگ نیز به نوبه خود در فرهنگ مسلط جهانی استحاله خواهند یافت. اما گروهی دیگر معتقدند که جهانی شدن موجبات رشد خودآگاهی قومی را فراهم آورده و منجر به سیاسی شدن این موضوع می‌شود. جمع‌بندی دیدگاه‌های مختلف گواه بر این است که هویت قومی یک برساخته اجتماعی است که سیاسی شدن آن بستگی به عوامل داخلی و بین‌المللی دارد و وضعیت آن، از کشوری به کشور دیگر متفاوت است. در این مقاله با استفاده از پرسش‌نامه و مطالعه میدانی، ابعاد سیاسی و اجتماعی چهار قوم ایرانی کرد، بلوچ، آذری و عرب مورد بررسی قرار گرفته است. نتیجه کلی حاصل از مطالعه میدانی حاضر که صرفاً دیدگاه دانشجویان منتخب اقوام مزبور را نشان می‌دهد، این است که جهانی شدن در ابعاد فرهنگی تا حدودی سبب به حاشیه راندن تعصبات و شاخصه‌های فرهنگی، غیر از زبان، در میان اقوام مورد بررسی گردیده است؛ اما از جهت سیاسی منجر به افزایش آگاهی و افزایش مطالبات آنها از دولت مرکزی شده و از این رو، توجه مقتضی دولت جهت مدیریت این مطالبات را لازم می‌سازد. در این جهت، اشاعه دموکراتیزاسیون، فرصت برابر برای مشارکت سیاسی و اقتصادی، کاهش شکاف مرکز-پیرامون از طریق بودجه‌ریزی منصفانه و جهاد ملی برای محرومیت‌زدایی و اشتغال‌زایی از جمله راه‌کارهای مناسب محسوب می‌شود.

واژه‌های کلیدی: جهانی شدن، قومیت، کرد، عرب، بلوچ، آذری، فرهنگ، سیاست.

۱. این مقاله بر اساس طرح پژوهشی شماره ۸۵۱۱۲۲ دانشگاه اصفهان و با کمک مالی این موسسه تهیه و تدوین شده است.

Al.omidi@gmail.com

* استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه اصفهان

Fater.rezaei@yahoo.com

** دستیار تحلیل آماری: کارشناس ارشد روابط بین الملل از دانشگاه اصفهان

مقدمه

ژئوپلیتیک ایران ایجاب کرده است که این کشور به جهت قرار گرفتن در گذرگاه مهاجرت‌های تاریخی، با ترکیب قومیت‌های مختلف در بافت جمعیتی خود مواجه گردد که به تناسب پیشینه تاریخی و تحولات سیاسی و اجتماعی در گستره سرزمین توزیع و مستقر شده‌اند. مهاجرت‌های تاریخی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا به سکونت اقوام مختلف و در هم آمیختگی نژادی انجامیده است. موقعیت جغرافیایی ایران و مهاجرت اقوام کوچ نشین با زبان‌ها و ادیان مختلف در طول سه هزارسال گذشته، منجر به استقرار سه خانواده زبانی آریایی، سامی (عربی، عبری، آسوری) و اورال-آلتای (ترکی و مغولی) و نیز ادیانی چون زرتشتی، یهودی، مسیحی و اسلام در ایران شده است. این اقوام و گروه‌ها هر چند هر یک شاخص‌های فرهنگی خاص خود را دارند، ولی از جهات بسیاری دارای خصوصیات مشترکی تحت عنوان فرهنگ و هویت ایرانی هستند که در عین کثرت، از وحدت برخوردارند (نساج، ۱۳۸۷: ۱۳۵-۱۳۰).

در یک تقسیم‌بندی که به ویژگی‌های مردم‌شناسی، زبان‌شناسی و جامعه‌شناسی توجه دارد اقوام و قبایل ایرانی (غیر از فارس‌ها) بدین گونه دسته‌بندی شده‌اند:

۱- ایلات بلوچ: ساکن نواحی بلوچستان از سواحل دریای عمان تا بلوچستان شمالی و جنوب خراسان.

۲- طوایف براهوئی: ساکن ناحیه بلوچستان شمالی که از نژاد درآویدی هستند و به زبان درآویدی تکلم می‌کنند.

۳- اقوام ترک:

الف- قزلباش‌های ساکن آذربایجان، دشت مغان، کوه‌های سیلان و ارومیه (افشارها).

ب- قزلباش‌های افشار ساکن ناحیه زنجان.

ج- قزلباش‌های اینانلو و بغدادی ساکن نواحی قم و ساوه.

د- سه طایفه اینانلو، بهارلو و نفر از طوایف خمسه فارسی.

ه- قشقایی‌ها در استان فارس و ترکمن‌ها شامل قبایل یموت، تکه و گوکلان ساکن در سراسر دشت گرگان و شمال خراسان.

ز- قزاق‌ها شامل سه گروه ساکن حومه شهرهای گنبد کاووس، گرگان و بندر ترکمن.

۴- کردها:

الف- طوایف کرد ساکن استان کردستان، کرمانشاه و آذربایجان غربی.

ب- طوایف کرد ساکن شهرستان‌های بجنورد، قوچان، شیروان در استان خراسان، کردهای

ساکن نواحی مازندران، جنوب گیلان و تهران.

۵- لرها و لک‌ها:

الف- لرهای مخصوص ساکن نواحی لرستان، قسمت شمالی جلگه خوزستان و کوهپایه

زاگرس.

ب- منطقه چهار محال بختیاری و شمال شرقی خوزستان.

ج- پشت کوه (ایلام).

د- کهگیلویه و بویر احمد و طوایف محسنی.

۶- ایلات عرب:

الف- ایلات مختلف عرب ساکن ناحیه خوزستان.

ب- طایفه عرب فارس (از ایلات خمسه فارس).

ج- ایلات عرب ساکن نواحی خراسان (ایل تیموری)، عرب خانه و عرب میش‌مست که در

نواحی ورامین و سایر نقاط ایران و لرستان ساکن هستند و اکثر خاصیت عربی بودن و

حتی زبان خود را از دست داده‌اند (صالحی، ۱۳۸۵: ۱۹۵-۱۳۵؛ یوسفی، ۱۳۷۴: ۱-۲۰؛ قمری،

۱۳۸۴: ۱۷۶).

از سوی دیگر، یکی از ویژگی‌های دنیای امروز، پدیده جهانی شدن است. اعتقاد بر این

است که جهانی شدن باعث تسریع فرآیند سیاسی شدن قومیت می‌شود. در این پژوهش

با استفاده از پرسش‌نامه و مطالعه میدانی، ابعاد سیاسی و اجتماعی تأثیر جهانی شدن بر

چهار قوم کرد، بلوچ، آذری و عرب به عنوان چهار قوم ایرانی مهم و دارای ابعاد تاریخی

بررسی شده است. فرضیه‌ای که در این پژوهش ارزیابی می‌گردد این است که جهانی

شدن در ابعاد فرهنگی تا حدودی منجر به کاهش تعصبات فرهنگی اقوام مورد بررسی

شده، اما از جهت سیاسی مطالبات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آنها از دولت مرکزی را

افزایش داده است. امروزه سطح توقعات همه مردم، از جمله اقوام، بالا رفته و با افزایش

آگاهی مردم، حکمرانی درست مناطق در ثبات و امنیت دولت‌ها یک ضرورت ملی است. از

این رو، کثرت‌گرایی معطوف به تمامیت ارضی و توجه مقتضی دولت به مطالبات حقه اقوام

باید در کانون استراتژی دولت قرار گیرد. ایران یک جامعه متکثر قومی با تاریخ و

بنیان‌های مشترک فرهنگی است. با توجه به ساختار سیاسی سلطه‌ستیز، سوابق تاریخی و

دغدغه‌های جمهوری اسلامی ایران، توجه به ابعاد سیاسی فرهنگی مسائل قومی یک

ضرورت است.

چارچوب نظری

یکی از مشخصات سده‌های بیستم و بیست و یکم پدیده جهانی شدن است. منظور از جهانی شدن فرآیند فشردگی زمان و فضا است که به واسطه آن مردم دنیا کم‌وبیش به یکدیگر نزدیک شده‌اند، دارای مطالبات مشترک شده‌اند، از وضعیت خود و دیگران آگاهی بیش‌تری یافته‌اند و از انحصار دولت‌ها در عرصه‌های مختلف کاسته شده است (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۵-۳۰). مصادیق این فرآیند عبارت‌اند از:

کاهش هزینه‌هایی که مکان، زمان و فضا بر ارتباطات و حمل‌ونقل تحمیل می‌کنند؛ افزایش وابستگی متقابل انسان‌ها در سطح جهان؛ شکل‌گیری آمال و ارزش‌های مشترک؛ همسانی ساختاری و نهادی جوامع مختلف جهان.

این مصادیق را هم می‌توان به واسطه شاخص‌های زیر سنجید:

افزایش حجم انواع ارتباطات اجتماعی؛ افزایش حجم حمل‌ونقل؛ افزایش گستره تأثیرپذیری و تأثیرگذاری انسان‌ها؛ شکل‌گیری و افزایش نهادهای فراملی و بین‌المللی؛ جهانگیر شدن نهادهای محوری غرب (اقتصاد سرمایه‌داری مدرن و عقلانیت عملی در شکل فن‌آوری مدرن) (گل محمدی، ۱۳۸۱: ۱۱-۱۲؛ سلیمی، ۱۳۸۴: ۵-۵۰).

هویت قومی یک برساخته اجتماعی است که بر بنیان شناسه‌های فرهنگی نظیر زبان، مذهب، آداب و رسوم و پیشینه تاریخی تعریف می‌شود و به واسطه آن افراد با تمام یا برخی جنبه‌های هویتی یک گروه پیوند می‌یابند. طبق یکی از برآوردها، امروزه در دنیا ۸۰۰۰ قوم با ۶۷۰۰ زبان مختلف زندگی می‌کنند؛ با این حال تنها ۱۹۲ دولت عضو سازمان ملل هستند (خوبروی پاک، ۱۳۸۰: ۱۸).

در مورد رابطه میان جهانی شدن و جنبش‌های قومی دو نظریه کلی وجود دارد:

برابر با نظریه اول که می‌توان آنرا «خاص‌گرایی» نامید، جهانی شدن جنبش‌های قومی را تقویت می‌کند و طرفداران این نظریه دو مفروض و سه استدلال برای اثبات نظریه خود مطرح می‌کنند:

مفروض اول: همه اقوام در پی رهایی از دولت‌های مستقر هستند، ولی فشار و اقتدار دولت‌ها نمی‌گذارد به این رهایی دست یابند.

مفروض دوم: جهانی شدن باعث سرگشتگی هویتی انسان‌ها می‌شود و آنها در جریان جست‌وجوی هویت به سهل‌الوصول‌ترین آنها که قومیت است روی می‌آورند.

اما استدلال‌های آنها به شرح زیر است:

۱. جهانی شدن باعث تضعیف قدرت دولت‌ها شده و این به بروز جنبش‌های قومی کمک می‌کند. در حالی که تا پیش از رشد فزاینده جهانی شدن، دولت‌ها برای اعمال قدرت قهریه نهادهای منحصر به فرد بودند. این دولت‌ها قادر بودند جنبش‌های قومی و گریز از مرکز را کنترل کنند و بر منابع اقتصادی، اطلاع‌رسانی و ارتباط‌های گروه‌های قومی تسلط داشته باشند. اما رشد فرآیندهای جهانی شدن باعث شده است اولاً افکار عمومی و نهادهای فراملی مانند سازمان ملل و سایر سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی مانع از آن شوند که دولت‌ها هر کاری انجام دهند. ثانیاً رسانه‌هایی مانند تلویزیون، ماهواره و شبکه اینترنت امکان دستیابی به اطلاعات را خارج از کنترل دولت‌ها برای طرفداران جنبش‌های قومی فراهم کرده‌اند و همین تسهیلات امکان جمع‌آوری حمایت‌های انسانی و کمک‌های مالی را نیز برای آنها بیش‌تر می‌کند. طرفداران این دیدگاه می‌گویند که به خاطر این عوامل، سازوکارهای کنترل‌کننده دولت‌های کنونی دیگر به سختی گذشته نیست. ثالثاً، با کم‌رنگ شدن نقش مرزهای سیاسی، فاصله میان گروه‌های قومی درون و بیرون از مرزهای سیاسی نیز کاهش یافته و این امر باعث افزایش نقش این گروه‌ها شده است (جلایی‌پور، ۱۳۸۵: ۲۱۰-۲۳۰).

۲. جهانی شدن بر تعداد افرادی که نیازمند «هویت‌یابی قومی» هستند می‌افزاید. در جامعه مدرن به تدریج با گسترش آموزش و ارتباطات (فردیت) افراد از هویت‌های سنتی رها می‌شوند و در معرض هویت‌های مدنی (شهروندی) و هویت‌های ناشی از ایدئولوژی‌ها (مانند هویت‌های مبتنی بر ایدئولوژی‌های قومی، ناسیونالیستی و لیبرالی، سوسیالیستی) قرار می‌گیرند. جهانی شدن این فرآیند رهاسازی افراد را به دلیل گسترش امکانات اطلاع‌رسانی و وسایل ارتباطی تشدید می‌کند. لذا همان‌طور که قبل از رشد فرآیندهای جهانی شدن، بخشی از افراد رها شده برای هویت‌یابی به هویت قومی روی می‌آوردند، اینک در شرایط تشدید رهاسازی، احتمال رجوع افراد به «هویت‌های قومی» افزایش می‌یابد (همان).

۳. پیشرفت‌های تکنولوژی ارتباطات، آگاهی اقلیت‌ها در مورد تمایزهای خود با سایر گروه‌ها افزایش می‌دهد. هنگامی که دولت مرکزی در صدد بسط نفوذ فرهنگی خویش در مناطق قومی بر می‌آید واکنش خصمانه اقلیت‌ها آغاز می‌شود (نادرپور، ۱۳۸۲: ۲۳۹).

اما طرفداران نظریه دوم که می‌توان آن را «عام‌گرایی»^۱ نیز نامید معتقدند که مطالعات جامعه‌شناختی، نتیجه‌گیری مبتنی بر مفروضات و استدلال‌های مذکور را درباره افزایش جنبش‌های قومی در عصر جهانی شدن تأیید نمی‌کنند:

اول با این که جهانی شدن قدرت انحصاری دولت را در کنترل بر منابع اقتصادی و خبری و... با محدودیت روبه‌رو کرده است اما این محدودیت‌ها باعث زوال دولت‌های ملی نشده بلکه موجبات گسترش نقش‌های جدید جهانی، منطقه‌ای و محلی را برای آنها فراهم می‌کنند. دولت‌ها کماکان دارای انحصار اقتدار بوده و ارزش‌ها را به صورت آمرانه تخصیص می‌دهند (جلایی‌پور، ۱۳۸۵: ۲۱۰-۲۳۰).

دوم، هر چند جهانی شدن ممکن است باعث سرگشتگی هویتی گردد و افراد را به هویت‌های جدیدی ترغیب کند، اما تحقیقات تجربی نشان می‌دهد که انسان‌ها صرفاً به دنبال «هویت‌ها و ایدئولوژی‌های قومی» نیستند. به عنوان نمونه در دوران کنونی، هویت‌های انسانی و مدنی (این که ما قبل از هر چیز انسان هستیم و حقوق و شرایط زیست این انسان باید پاس داشته شود) از جمله روندهای جدی هویت‌یابی است. بنابراین، جهانی شدن موجب افزایش علایق جهان‌وطنی انسان‌ها شده است. با رشد علایق جهان‌وطنی دیگر چندان جایگاهی برای توجه به قوم‌گرایی باقی نمی‌ماند (شولن، ۱۳۸۲: ۲۰۱؛ ترابی‌نژاد، ۱۳۸۴: ۱۲۸). حتی عده‌ای در عصر جهانی شدن در «ایدئولوژی‌های بنیادگرا» هویت خویش را می‌جویند و بیش‌تر به ایدئولوژی‌های بنیادگرای مذهبی و نه قومی می‌پیوندند؛ مانند جنبش بنیادگرایی طالبان و القاعده. داریوش شایگان از هویت چهل‌تکه در عصر جدید سخن می‌گوید. به زعم او انسان امروز دیگر نمی‌تواند وجود خود را در محدوده‌های یک هویت معین حفظ کند. ما هر چه بیش‌تر بر هویت خویش تأکید کنیم، هر چه تعلق خود را به یک گروه، قوم، دین یا ملت با صدای بلندتر فریاد بزنیم، بیش‌تر آسیب‌پذیری هویت خویش را نشان داده‌ایم (شایگان، ۱۳۸۴: ۱۳۳).

سوم، بررسی جنبش‌های قومی در تاریخ معاصر ایران نشان می‌دهد که رشد و گسترش این جنبش‌ها بیش از آن که از جهانی شدن متأثر باشد از سیاست دولت‌هایی که بر سریر قدرت بوده‌اند، شرایط سیاسی و اجتماعی جامعه و فضای فکری و گفتمانی جامعه تأثیر پذیرفته است. همچنین، بسیاری از جنبش‌های قومی در جهان سوم به واسطه مداخله بیگانگان و کمک‌های آنان رشد و گسترش می‌یابند. برخی دولت‌ها به نام حفظ حقوق اقلیت‌ها و با سوء استفاده از احساسات قومی، فرهنگی و دینی آنها زمینه‌های تقویت گرایش‌های گریز به مرکز یا قوم‌گرایی افراطی را در کشورهای چند ملیتی جهان سوم پدید آورده‌اند (نادرپور، ۱۳۸۲: ۲۴۴).

بنابراین در خصوص اثرات فرهنگی-سیاسی جهانی شدن اجماع نظری وجود ندارد، ولی هر دو نظریه عام‌گرایی و خاص‌گرایی در این نکته توافق دارند که جهانی شدن منجر به افزایش آگاهی و بالا رفتن سطح انتظارات از زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی گردیده است. این که چگونه نخبگان با تکیه بر عنصر قومیت مردم را بسیج می‌کنند و جامعه سیاسی دچار تلاطم می‌شود ضرورتاً مربوط به جهانی شدن نیست. نگارنده قبلاً طی مقاله‌ای عوامل بروز مناقشات قومی را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده است که عوامل مختلفی در بروز بسیج سیاسی

قومیت تأثیر گذارند و جهانی شدن تنها نقش تسریع کننده یا کاتالیزور را دارد (امیدی، ۱۳۸۶: ۵۹-۹۴). با این وصف، در این واقعیت تردیدی نیست که اقوام در ممالک مختلف از جمله ایران تحت تأثیر جهانی شدن قرار گرفته‌اند و باید تبعات این تأثیرپذیری را به صورت موردی ارزیابی کرد. اما نمی‌توان حکم کلی صادر کرد که جهانی شدن ناگزیر منجر به تنش بین قومی یا یکسان‌سازی تنوع فرهنگی می‌شود. همان‌گونه که روزنا می‌گوید، جهانی شدن گرایش نیرومندی است، اما محلی‌شدن هم نیرومند است، یا دست کم، نیروهای موجد محلی شدن به چنان تفاوت‌های تکان‌دهنده‌ای راه می‌برند که قطعاً از آهنگ دگرگونی‌های موجد جهانی شدن می‌کاهند یا مسیر آنها را وارونه می‌سازند؛ تقریباً گویی این دو پویا یکدیگر را خنثی می‌کنند (روزنا، ۱۳۸۲: ۴۳).

بررسی داده‌های آماری برای کل نمونه (شامل تمام اقوام مورد بررسی)

نمونه پژوهش حاضر بر اساس روش نمونه‌گیری طبقه‌ای^۱ به دست آمده است. هرگاه جامعه مورد مطالعه از نظر خصوصیات مورد تحقیق هم‌گون نباشد جامعه را حتی الامکان به طبقات هم‌گون تقسیم می‌کنیم، به طوری که در هر طبقه اعضای مشابه از نظر خصوصیت مورد مطالعه قرار گرفته باشند. در نمونه‌گیری طبقه‌ای هدف این است که از هر طبقه نماینده‌ای وجود داشته باشد. در تحلیل‌های آماری هرگاه قرار باشد مقایسه‌ای بین طبقات یا گروه‌های مختلف صورت بگیرد از این روش استفاده می‌شود.

تعیین حجم نمونه

جامعه مورد بررسی ما دانشجویان بومی دانشگاه‌های دولتی و آزاد در استان‌های مرزی بوده و پرسش‌نامه به صورت تصادفی در اختیار دانشجویان قرار گرفته است. به دلیل در دست نبودن آمار دقیق کل اقوام از یک سو و نامشخص بودن تعداد افراد (جامعه هر طبقه) از سوی دیگر، سعی شده است نمونه هر طبقه با دقت بالا انتخاب گردد:

$$N = \text{حجم جامعه} \quad n = \text{حجم نمونه}$$

$$D = \text{میزان خطا}$$

p نسبت وجود خصوصیت مورد نظر در عنصر i - ام می‌باشد که در بدترین حالت بیش‌ترین مقدار آن یعنی $\frac{1}{2}$ را در نظر می‌گیریم.

$$p = \frac{1}{2} \Rightarrow n = \frac{\frac{1}{4}N}{ND + \frac{1}{4}}$$

$$\Rightarrow n = \frac{N}{4ND+1}$$

به دلیل نامعلوم بودن و مقدار زیاد N ، آن را در نظر نمی‌گیریم و برای هر طبقه داریم:

$$n = \frac{1}{4 * (0.001)} = 250$$

بر اساس حاصل بالا، تعداد نمونه هر طبقه ۲۵۰ در نظر گرفته شده است؛ بر این اساس حجم کل نمونه برای هر چهار قوم ۱۰۰۰ خواهد بود. البته در ابتدا یک نمونه اولیه تهیه شد تا اعتبار و روایی پرسش‌نامه را افزایش دهد.

طبقات مورد نظر شامل: اقوام کرد، اقوام بلوچ، اقوام عرب، اقوام آذری زبان می‌شود. متغیرهای زمینه‌ای سن، جنس و تحصیلات پاسخ‌دهندگان در جدول زیر سامان‌دهی شده است:

جدول ۱- اطلاعات آماری مرتبط با متغیرهای زمینه‌ای سن، جنس و تحصیلات

تحصیلات	جنس	سن	تعداد کل
۷۳۴	۸۸۰	۳۸۹	تعداد کل
۲۰۵	۵۹	۴۷	عدم پاسخ دهی
۱,۰۷	۲۳	۰,۷۲	میانگین
۰,۴۳۹	۴,۲۰۲	۰,۴۴۹	انحراف استاندارد
۰,۱۹۳	۱۷,۶۵۶	۰,۲۰۱	واریانس
۱,۳۲۹	۳,۳۰۴	-۰,۹۸۶	چولگی
۰	۱۷	۰	مینیمم
۳	۶۵	۱	ماکزیمم

شاخص‌های جهانی شدن

برای هدایت پژوهش حاضر در ابتدا، شاخص‌های جهانی شدن بررسی و پرسش‌های پژوهش بر اساس این شاخص‌ها طراحی گردید. متناسب با پژوهش حاضر، شاخص‌های جهانی شدن را می‌توان ذیل دو مجموعه فرهنگی و سیاسی بررسی نمود. جدول شماره ۲ این شاخص‌ها را دسته‌بندی کرده است:

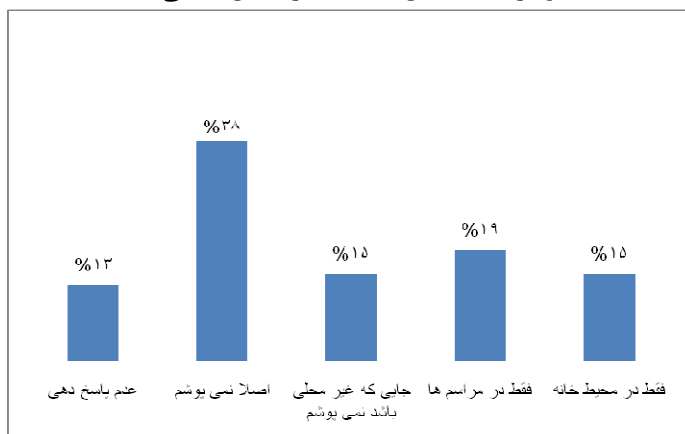
جدول ۲- شاخص‌های فرهنگی و سیاسی جهانی شدن

ردیف	شاخص‌های فرهنگی جهانی شدن		شاخص‌های سیاسی جهانی شدن
۱	افزایش پوشش لباس محلی	دیدگاه خاص‌گرایی	آگاهی و حساسیت نسبت به شکاف مرکز- پیرامون (سیاسی)
	کاهش پوشش لباس محلی	دیدگاه عام‌گرایی	
۲	افزایش تکلم به زبان محلی	دیدگاه خاص‌گرایی	افزایش آگاهی‌های سیاسی
	کاهش تکلم به زبان محلی	دیدگاه عام‌گرایی	
۳	دسترسی به انواع رسانه‌های محلی، ملی و جهانی		افزایش توقع نسبت به کارآمدی دولت و مطالبات مختلف
۴	کاهش شکاف مرکز- پیرامون (فرهنگی)		فشرده‌گی زمان و مکان
۵	کاهش تعصب به تعاملات درون گروهی		کثرت تبلیغات فرامرزی نسبت به امور داخلی کشورها
۶	ماجرای شغلی و کسب درآمد صرف نظر از مکان		گسترش لیبرالیسم سیاسی و اقتصادی
۷	قرار گرفتن در معرض تبلیغات		
۸	افزایش علائق به فرهنگ و رسوم محلی	دیدگاه خاص‌گرایی	گسترش و تفوق ایده دموکراسی محور شدن ارزش‌های سیاسی غرب
	کاهش علائق به فرهنگ و رسوم محلی	دیدگاه عام‌گرایی	
۹	بی‌اهمیت شدن و رنگ باختن جغرافیا و زمان در رفتارهای فردی و گروهی		حضور مؤثر سازمان‌های بین‌المللی در زندگی مردم
۱۰	غربی شدن فرهنگ‌ها		فراگیری و نهادینه شدن حقوق شهروندی

نتایج پژوهش

نمودارهایی که در پی می‌آیند، به تفکیک نشان‌دهنده نتایج ارزیابی شاخص‌های جهانی شدن در نمونه مورد بررسی هستند (کل نمونه‌ها در جداول تمام اقوام را شامل می‌شود).

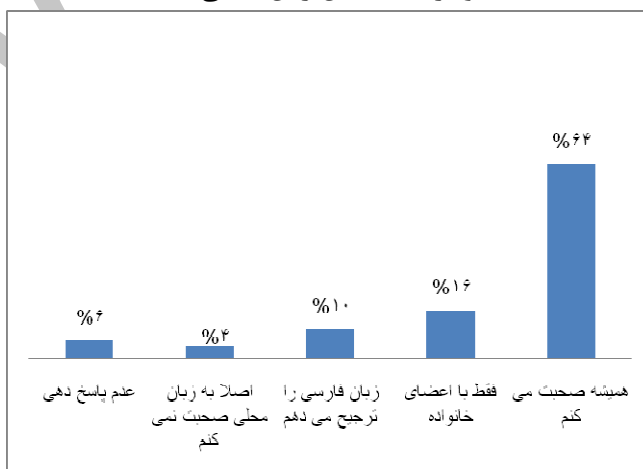
نمودار ۱- شاخص استفاده از لباس محلی

پوشیدن و نپوشیدن لباس محلی می تواند از نشانه های جهانی شدن باشد. اگر به دیدگاه خاص گرایی اعتقاد داشته باشیم، جهانی شدن می بایست منجر به افزایش پوشش لباس های قومی گردد. اگر به دیدگاه عام گرایی اعتقاد داشته باشیم، جهانی شدن منجر به کاهش پوشش لباس های محلی خواهد شد.

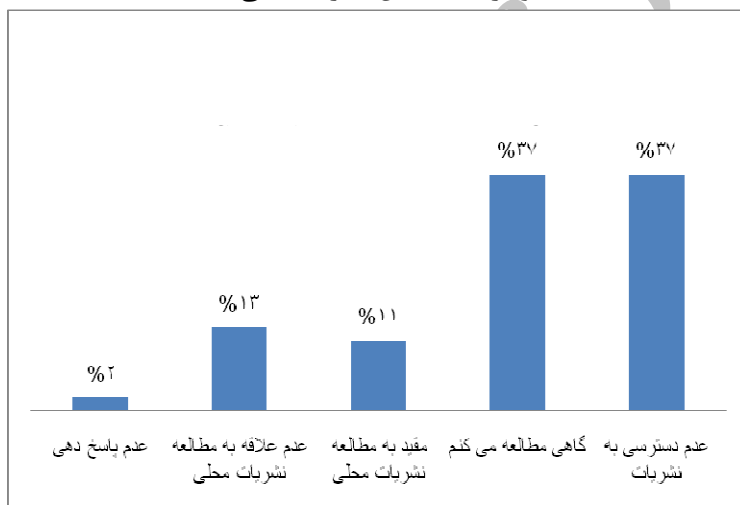
همان گونه که ملاحظه می شود این پاسخ نشان می دهد که لباس محلی در بین اقوام ایرانی کم تر مورد استفاده قرار می گیرد. البته در این رابطه باید توجه داشت که پاسخ دهندگان از بین دانشجویان بومی دانشگاه ها انتخاب شده اند. نسبت این موضوع در اقوام مختلف فرق دارد. آذری ها و اعراب خوزستان، به ویژه آذری ها، کم تر به پوشش لباس محلی تمایل نشان می دهند، ولی اکراد و بلوچ ها به طور کلی بیش تر به پوشش لباس های محلی گرایش دارند. این امر نشان می دهد گرایش قومی از این جهت در میان اقوام بلوچ و کرد بیش تر است.

نمودار ۲- شاخص زبان محلی

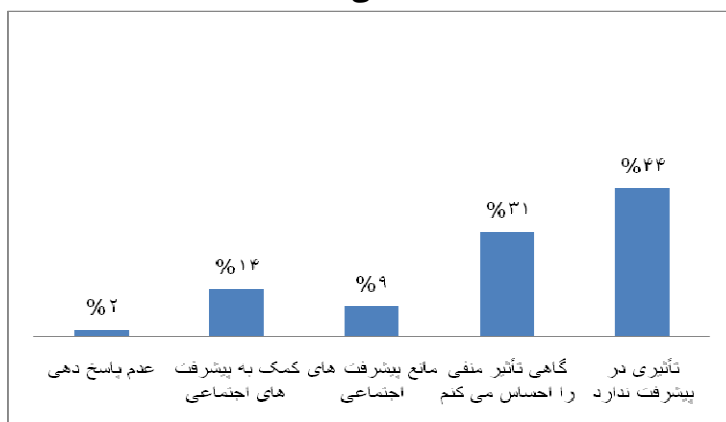
تکلم و عدم تکلم زبان‌های محلی می‌تواند از نشانه‌های جهانی شدن باشد. اگر به دیدگاه خاص‌گرایی اعتقاد داشته باشیم، جهانی شدن می‌بایست منجر به افزایش تکلم زبان‌های قومی گردد. بر اساس دیدگاه عام‌گرایی، جهانی شدن منجر به کاهش تکلم زبان‌های محلی خواهد شد. در این رابطه اکثر پاسخ‌دهندگان گزینه اول را انتخاب کرده‌اند یعنی دوست دارند که به زبان محلی صحبت کنند. سه قوم آذری، کرد و بلوچ بین ۷۰ تا ۸۰ درصد گزینه اول را انتخاب کردند و این امر از اهمیت زبان محلی-قومی به عنوان نماد هویتی و عامل ارتباطی حکایت دارد. بررسی این پرسش در کنار پرسش اول که گویای استفاده کم‌تر از لباس محلی است نشان می‌دهد که زبان با زندگی مردم بیش‌تر عجین شده است. از این‌رو، جهانی شدن، زبان‌های محلی را در ایران به حاشیه نرانده است.

نمودار ۳- شاخص نشریه محلی

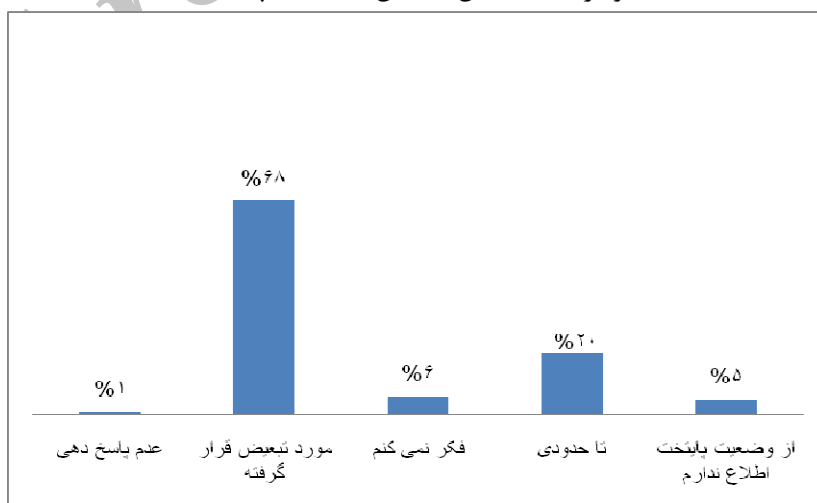
در این پرسش، انتخاب گزینه اول قابل تأمل است؛ زیرا پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که به نشریات به زبان محلی دسترسی ندارند و دسته دوم که گزینه دوم را انتخاب کرده‌اند، نشریات محلی را گاهی مطالعه می‌کنند. در این میان، دانشجویان کرد بیش از دیگران به عدم دسترسی به نشریات محلی تأکید داشتند. در مجموع، نمودار فوق تقریباً نمایانگر دیدگاه‌های جامعه آماری مورد بررسی است و تفاوت فاحشی بین اقوام مختلف وجود ندارد. گزینه عدم دسترسی به صورت غیرمستقیم این پیام را می‌دهد که توجه کم‌تری به بسط نشریات محلی می‌شود.

نمودار ۴- شاخص شکاف مرکز- پیرامون (تأثیر تکلم به زبان و لهجه‌های محلی بر پیشرفت اجتماعی)

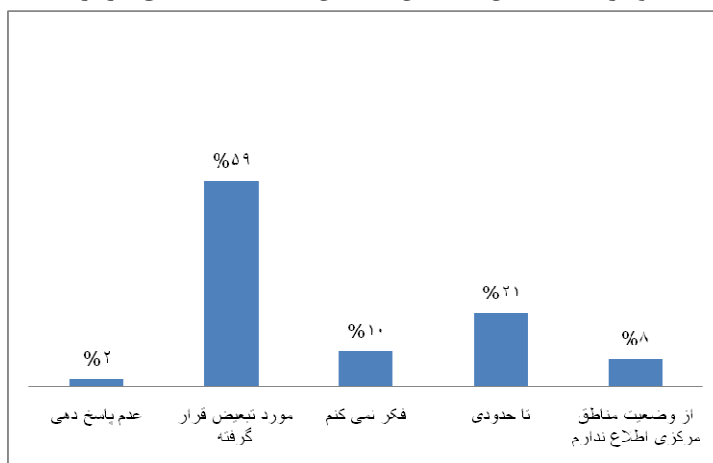
بیش از ۴۰ درصد پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که لهجه داشتن و شهرستانی بودن هیچ تأثیری در پیشرفت اجتماعی ندارد. اما بخشی از آنها به صورت غیرمستقیم به وجود تبعیض بین زبان‌های محلی و متکلمین آنها با زبان رسمی و متکلمین آن اشاره داشته‌اند. از جهت آماری، دانشجویان کرد بیش از دیگران، متمایل به انتخاب گزینه اول بودند. ولی به طور میانگین، پاسخ چهار گروه مورد بررسی تفاوت فاحشی با یکدیگر نداشته است. در اینجا به خوبی شاهد تأثیرگذاری تبلیغات منفی رسانه‌ها و برخی از نخبگان سیاسی (در ایام انتخابات و موقعیت‌های دیگر) هستیم. طی ۳۰ سال اخیر بی‌تردید بسیاری از سمت‌های کلیدی کشور در دست آذری‌زبانان بوده است، ولی با این حال آنها احساس می‌کنند به دلیل انتساب‌های قومی کم‌تر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

نمودار ۵- احساس تبعیض نسبت به پایتخت

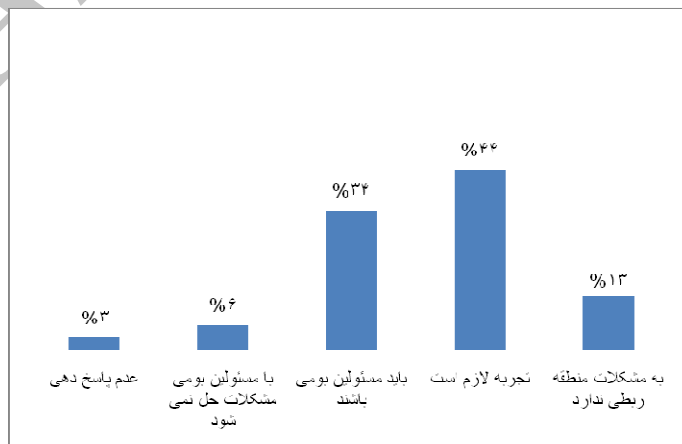
در این سؤال نزدیک ۷۰ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که منطقه آنها نسبت به پایتخت مورد تبعیض قرار گرفته است. البته دانشجویان کرد بیش از دیگران متمایل به انتخاب گزینه ۴ (تأیید تبعیض) بوده‌اند. از این رو، نوعی تلقی مرکز-پیرامون بین اقوام ایرانی وجود دارد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۶- شاخص احساس تبعیض نسبت به مناطق مرکزی

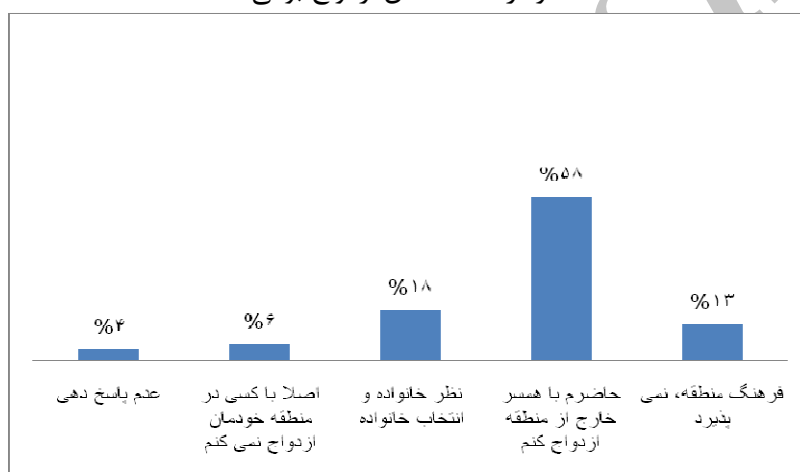
در این سؤال حدود ۶۰ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که منطقه آنها نسبت به مناطق مرکزی مورد تبعیض واقع شده است. از این رو، نوعی تلقی مرکز-پیرامون بین اقوام ایرانی از این جهت نیز وجود دارد. البته دانشجویان بلوچ و کرد ۱۰ درصد بیش از دیگران به گزینه ۴ متمایل بودند. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۷- شاخص بومی بودن مدیران

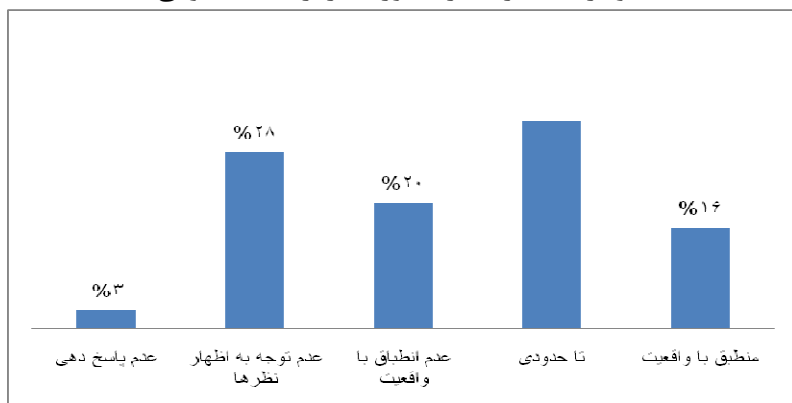
افزایش آگاهی، توقع کارآمدی دولت و مطالبات مختلف یکی از شاخص‌های جهانی شدن است. در این سؤال پاسخ‌دهندگان حل مشکلات منطقه را نیازمند یک مسئول باتجربه می‌دانند و بومی بودن را برای این امر لازم نمی‌بینند. با این وصف، به نظر بسیاری از پاسخ‌دهندگان نیز مسئول محلی بهتر مشکلات آنها را درک می‌کند. اکثر پاسخ‌دهندگان گزینه‌های ۲ و ۳ را انتخاب کردند. دانشجویان کرد و بلوچ ۱۰ درصد بیش از دیگران متمایل به گزینه ۳ (بومی بودن مسئولین) بوده‌اند. پاسخ فوق نشان می‌دهد که دانشجویان مورد نظر فقدان مدیران با تجربه و بومی را مشکل اصلی منطقه خود می‌دانند. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۸- شاخص اردواج بومی

ازدواج یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی است. بالاتر بودن میزان ازدواج درون‌گروهی به معنی اثر نپذیرفتن از مدرنیته و جهانی شدن است. در این سؤال نزدیک به ۶۰ درصد پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که حاضرند با همسر مناسب خارج از منطقه ازدواج نمایند. البته آذری زبانان و اعراب بیش از دیگران متمایل به گزینه دوم بوده‌اند. از این‌رو کاهش تعصبات قومی در این مورد در همه اقوام مورد بررسی مشاهده می‌شود.

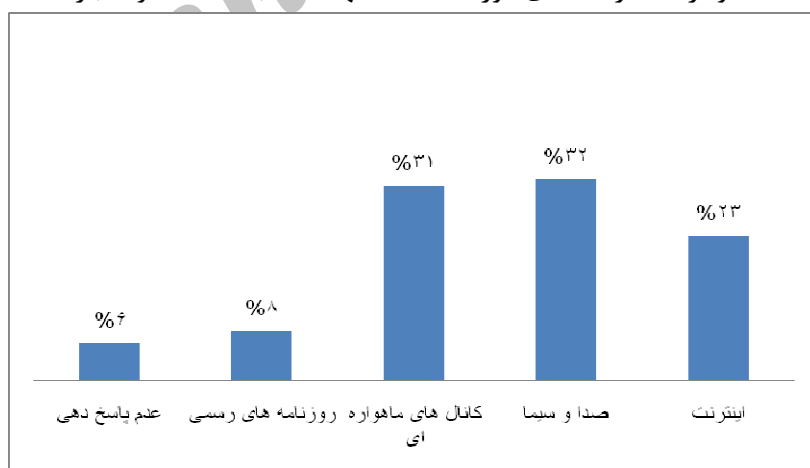
نمودار ۹- نظر دیگر کشورها درباره منطقه بومی

فشرده‌گی زمان و مکان و اظهار نظر دیگران درباره امور داخلی دولت‌ها از شاخص‌های جهانی شدن محسوب می‌شود.

بیش از ۳۰ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند که اظهار نظر کشورهای دیگر در مورد منطقه آنها تا حدودی با واقعیت منطبق است و نزدیک به ۳۰ درصد (۲۸ درصد) هم اعلام کرده‌اند که اصلاً به اظهار نظرهای کشورهای دیگر توجه نمی‌کنند و در نهایت ۲۰ درصد از پاسخ‌دهندگان هم اظهار نظرها را با واقعیت‌های منطقه قابل انطباق نمی‌دانند. اما اکراد در این سوال قدری استثناء هستند و آنها تا حدودی ادعاهای بیگانگان نسبت به خود را منطبق با واقعیت می‌دانند. این امر تأثیرپذیری بیش‌تر اکراد از تبلیغات بیگانگان و سوابق سیاسی این منطقه را نشان می‌دهد.

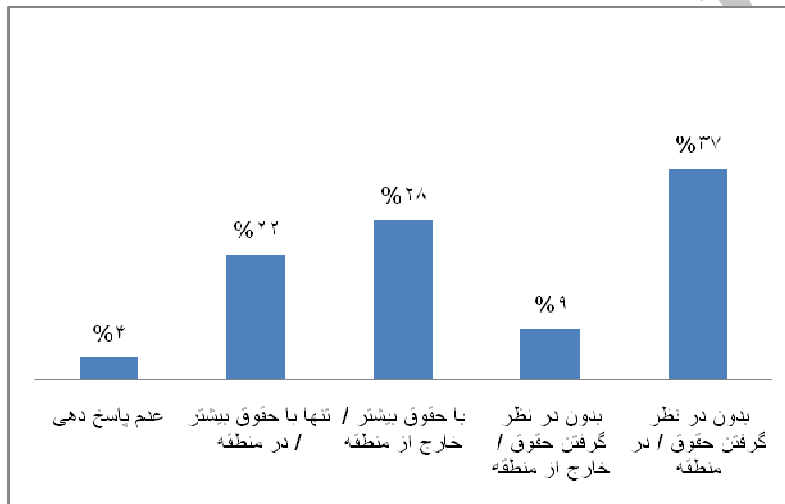
نمودار ۱۰- رسانه‌های مورد استفاده جهت کسب اطلاعات و اخبار

رسانه از شاخص‌های اصلی جهانی شدن است. این سؤال نحوه خبرگیری اطلاعات و اخبار را بررسی نموده است. به طور میانگین، بیش از ۳۰ درصد از پاسخ‌دهندگان صدا و سیما را منبع

تهیه خبر خود اعلام کرده‌اند و حدود ۳۰ درصد دیگر هم از کانال‌های ماهواره‌ای برای خبرگیری استفاده می‌نمایند. اینترنت هم در بین ۲۰ درصد از پاسخ‌دهندگان منبع تهیه خبر و اطلاعات بوده است. کردها حدود ۲۰ درصد بیش‌تر به ماهواره جهت اخبار روی آورده‌اند. این نمودار، به خوبی تأثیر جهانی شدن بر ایجاد تنوع منابع اطلاعاتی و افزایش آگاهی مردم و اقوام مشاهده می‌شود. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۱۱- رابطه شغل و منطقه بومی

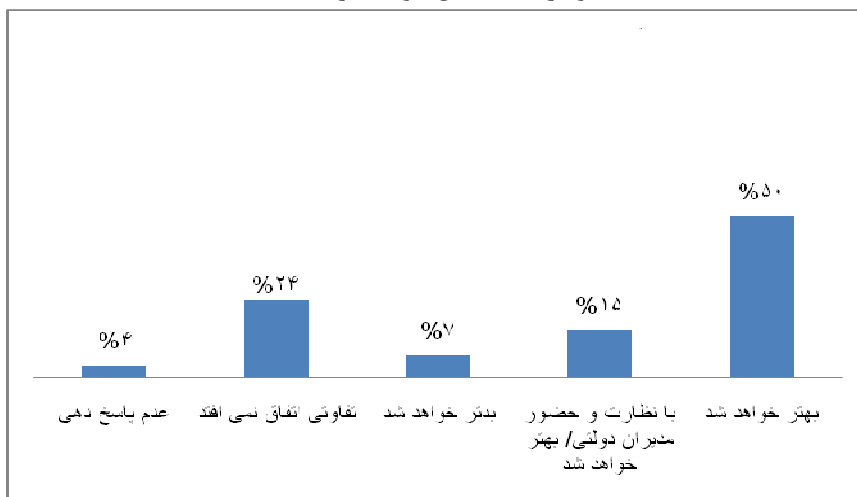

کسب درآمد و ماجراجویی شغلی، صرف‌نظر از مکان و مسافت از شاخص‌های اجتماعی جهانی شدن است.

به طور میانگین، نزدیک به ۴۰ درصد از پاسخ‌دهندگان بدون در نظر گرفتن میزان حقوق می‌خواهند در منطقه خود کار کنند و نزدیک به ۳۰ درصد هم دلیل خود را برای کار کردن در خارج از منطقه حقوق بیش‌تر اعلام کرده‌اند. البته حدود ۴۰ درصد پاسخ‌دهندگان کرد و بلوچ متمایل به گزینه (تمایل به کار کردن در منطقه بومی بدون در نظر گرفتن حقوق) بودند. در اینجا تا حدی فشردگی مکان در میان اقوام ایرانی به چشم می‌خورد. شاید پاسخ‌دهندگان به این نتیجه رسیده‌اند زندگی در شهرهای بزرگ پرهزینه است و زندگی با درآمد کم‌تر در منطقه خود بیش‌تر مطلوب است. در این پرسش هم اقوام بلوچ و کرد ۱۰ درصد بیش‌تر از دیگران گزینه ۱ را انتخاب کرده‌اند.

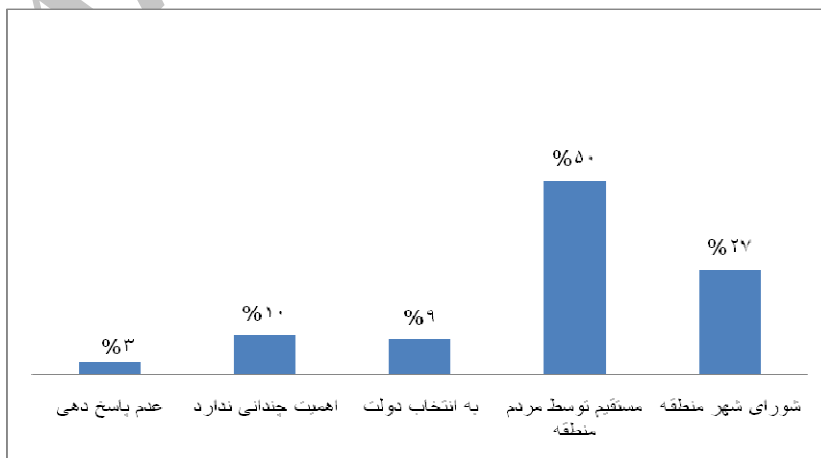

نمودار ۱۲- نقش دولت در منطقه

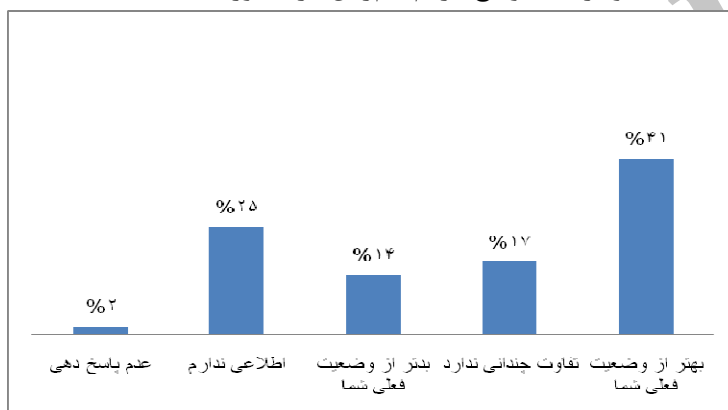
یکی از شاخص‌های جهانی شدن گسترش لیبرالیسم سیاسی و کوچک شدن دولت‌هاست. به طور میانگین، ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند که اگر دولت فقط سیاست کلی و امنیتی منطقه را تدوین و حمایت کند و مدیران بومی به اداره و حل مشکلات منطقه مبادرت کنند، وضعیت منطقه بهتر خواهد شد. بنابراین، نوعی تمرکززدایی و بومی‌گرایی مدیران مطرح نظر اقوام مورد بررسی است. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود. ولی انتخاب ۲۴ درصدی گزینه ۴ معنی‌دار است و حاکی از نوعی بدبینی نسبت به عدم تغییر اوضاع دارد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۱۳- نحوه انتخاب شهردار

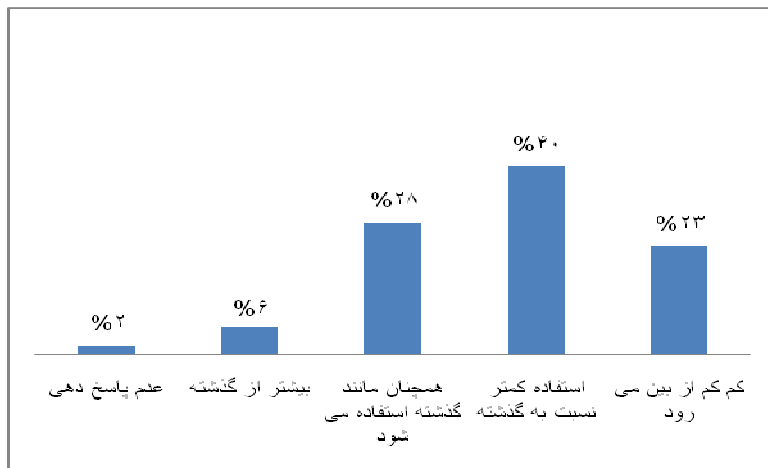
یکی از شاخص‌های جهانی شدن، گسترش ایده دموکراسی و افزایش توقع از مسئولین است. ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان انتخاب شهردار را به انتخاب مستقیم مردم هر منطقه می‌دانند. بنابراین، از نظر اقوام، هر چه دموکراسی مستقیم‌تر باشد وضع آنها بهتر خواهد شد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود، غیر از این که حدود ۱۰ درصد دانشجویان بلوچ بیش از دیگران به گزینه ۱ رأی دادند.

نمودار ۱۴- وضع مردم هم‌زبان در کشورهای همسایه

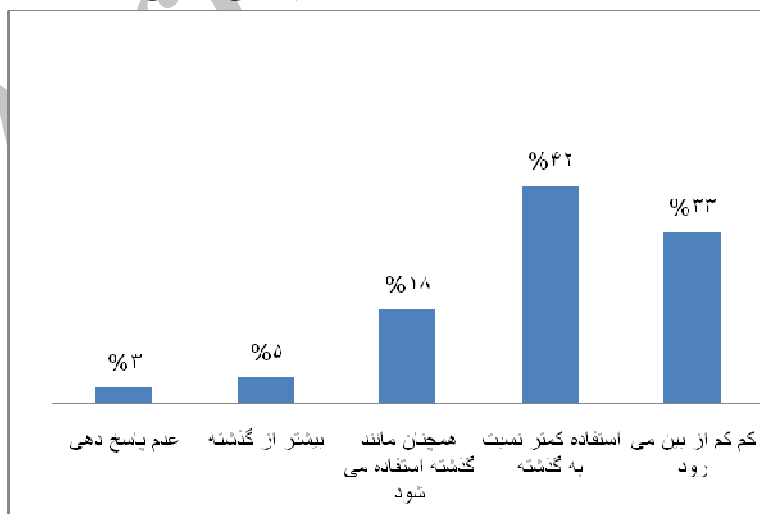
یکی از شاخص‌های جهانی شدن در معرض امواج تبلیغات مثبت و منفی قرار گرفتن مردم است. ۴۰ درصد از پاسخ‌دهندگان وضع اقتصادی و فرهنگی مردم هم‌زبان در کشورهای همسایه را بهتر از وضعیت فعلی خود می‌دانند و بیش از ۲۰ درصد هم اعلام کرده‌اند از وضعیت آنها اطلاع ندارند. این امر نشانه تأثیر دنیای ارتباطات بر توقعات مردم و همچنین انتقاد از سیاست‌های عمرانی دولت دارد. البته دانشجویان بلوچ به پرسش فوق پاسخ متوازن داده‌اند؛ یعنی این که حد متوسطی از چهار گزینه را انتخاب کرده‌اند. اما دانشجویان کرد بیش از دیگران (حدود ۱۰ درصد) گزینه ۱ را انتخاب کردند. اگر مقایسه‌ای از شاخص‌های زندگی در مناطق کردنشین در کشورهای همسایه ایران صورت گیرد به خوبی از وضعیت بهتر منطقه کردنشین ایران حکایت دارد. اما دانشجویان بلوچ واقع‌بینانه‌تر برخورد کردند و فقط ۲۹ درصد به گزینه ۱ رأی دادند. هر چند میانگین چهار قوم مورد بررسی بیش‌تر متمایل به گزینه ۱ هستند و پراکندگی پاسخ‌ها در این پرسش میان اقوام بسیار بالا است.

نمودار ۱۵- وضعیت و آینده زبان قومی

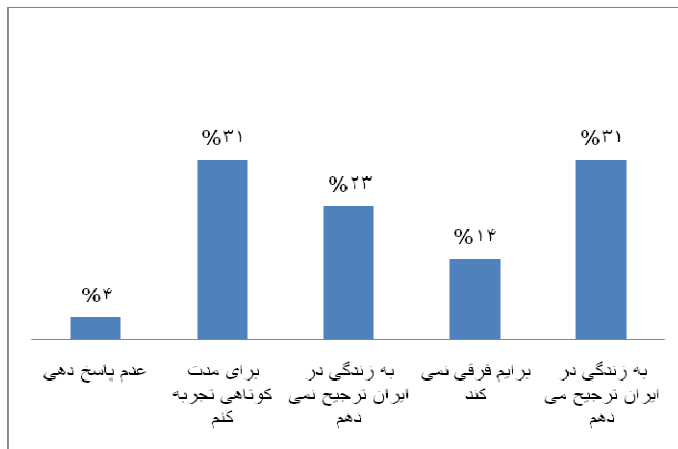
یکی از شاخص‌های فرهنگی جهانی شدن، کم‌رنگ شدن فرهنگ‌های محلی است. به طور میانگین، ۴۰ درصد از پاسخ‌دهندگان فکر می‌کنند که استفاده از زبان محلی آنها نسبت به گذشته کم‌تر شده است و نزدیک ۳۰ درصد هم معتقدند که زبان محلی آنها مانند گذشته مورد استفاده قرار می‌گیرد. در مجموع، اکثر پاسخ‌دهندگان معتقدند زبان محلی آنها به حاشیه رانده شده است. در این پرسش، آذری‌ها، کردها و بلوچ‌ها بترتیب حدود ۱۰ درصد بیش‌تر از دانشجویان عرب گزینه «الف» را انتخاب کردند. ولی میانگین گزینه «ب» برای همه آنها صدق می‌کند.

نمودار ۱۶- آینده و آداب و رسوم محلی و قومی

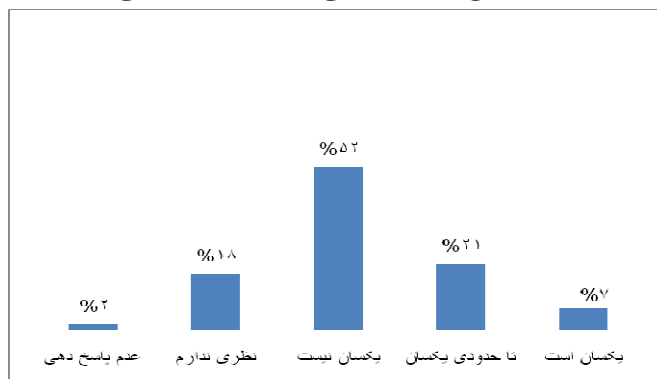
یکی از شاخص‌های فرهنگی جهانی شدن، محو فرهنگ‌های محلی است. بیش از ۴۰ درصد از پاسخ‌دهندگان فکر می‌کنند که استفاده از آداب و رسوم محلی آنها نسبت به گذشته کم‌تر شده است و بیش از ۳۰ درصد هم معتقدند که آداب و رسوم محلی آنها کم‌کم دارد از بین می‌رود. در اینجا به خوبی شاهد به حاشیه رانده شدن آداب و رسوم محلی در میان اقوام ایرانی هستیم. البته آذری زبانان مورد بررسی ۱۵ درصد بیش‌تر از دیگران به گزینه ۱ رأی دادند.

نمودار ۱۷- تمایل به زندگی در کشورهای دیگر

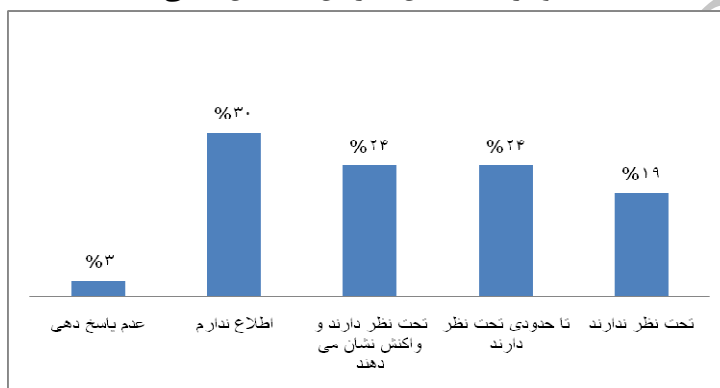
بی‌اهمیت شدن جغرافیا و فشرده‌گی زمان و مکان یکی از شاخص‌های اصلی جهانی شدن است. در این سؤال به طور متوسط ۳۰ درصد از افراد زندگی در کشور دیگر را به زندگی ترجیح می‌دهند و ۳۰ درصد دیگر می‌خواهند زندگی در کشور دیگر را برای مدت کوتاهی تجربه کنند. در اینجا نیز تأثیر فشرده‌گی زمان و مکان را شاهد هستیم. ولی نکته قابل توجه، عطش سفر به خارج از کشور است که بنا به دلایل مالی برای همه ایرانیان مقدور نیست. در پرسش فوق، دانشجویان عرب به گزینه ۲ (بی‌اهمیت بودن کشور محل زندگی) رأی بیش‌تری دادند. اما مجموع پاسخ‌ها دلالت بر ترجیح گزینه‌های ۱ و ۴ است.

نمودار ۱۸- مقایسه سطح توسعه‌یافتگی استان محل زندگی با سایر استان‌ها

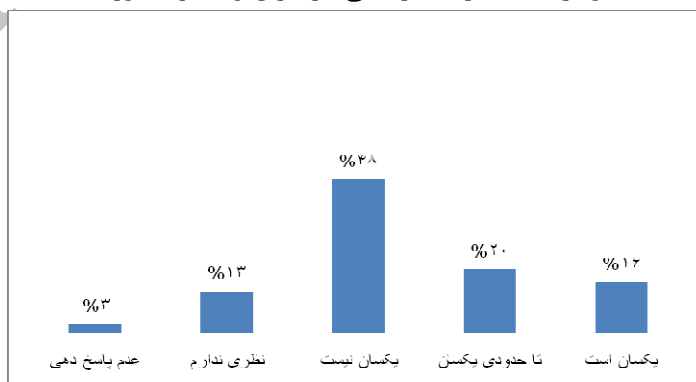
افزایش توقعات از دولت از شاخص‌های جهانی شدن است. در این پرسش به طور متوسط بیش از ۵۰ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند که سطح توسعه استان زندگی‌شان با دیگر استان‌های مرزی یکسان نیست. این امر به معنی نارضایتی نسبی آنها از روند توسعه در منطقه‌شان حکایت دارد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۱۹- نقش سازمان‌های بین‌المللی

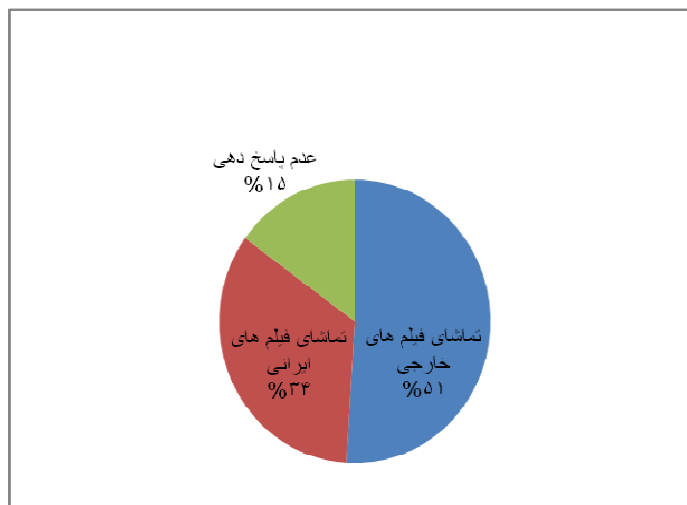
حضور مؤثر سازمان‌های بین‌المللی در زندگی مردم از شاخص‌های جهانی شدن محسوب می‌شود. به طور متوسط ۳۰ درصد پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که از اظهار نظر سازمان‌های بین‌المللی درباره منطقه زندگی‌شان اطلاعی ندارند و بیش از ۲۰ درصد هم معتقدند که این سازمان‌ها تا حدودی تحولات منطقه آنها را تحت نظر دارند و بیش از ۲۰ درصد دیگر اعلام کرده‌اند که سازمان‌های بین‌المللی تحولات منطقه آنها را تحت نظر دارند و واکنش نشان می‌دهند. در مجموع متوسط مردم به نقش‌آفرینی سازمان‌های بین‌المللی در زندگی روزمره‌شان باور دارند. نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۲۰- نیازهای زندگی در ایران و سایر کشورها

با توجه به نظریه عام‌گرایی، یکسان شدن فرهنگی از شاخص‌های جهانی شدن است. به طور متوسط نزدیک به ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان نیازهای زندگی‌شان را با نیازهای افراد کشورهای دیگر یکسان نمی‌دانند. اما کم‌تر از نیمی هم قائل به همسان‌انگاری هستند. این به معنی کاهش فاصله‌های فرهنگی بین مردم در جهان امروز است. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود.

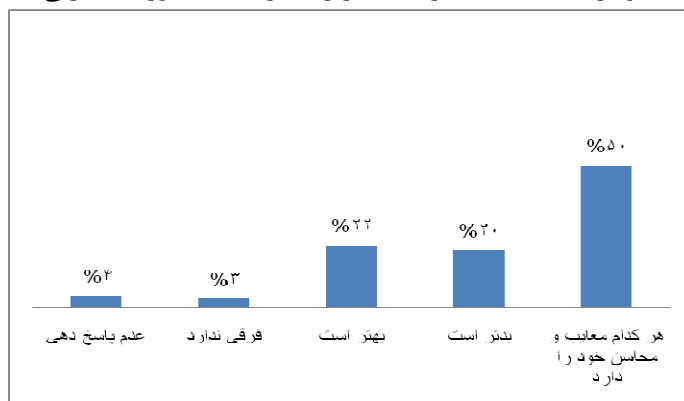
نمودار ۲۱- گذران اوقات فراغت

نفوذ هالیوود در بینش و زندگی مردم از شاخص‌های فرهنگی جهانی شدن است. نظر به این‌که بیش از ۷۰ درصد سینمای جهان در اختیار هالیوود است این نکته در تأثیرگذاری فرهنگی آمریکا بر سطح جهان بیش‌تر قابل توجه است.

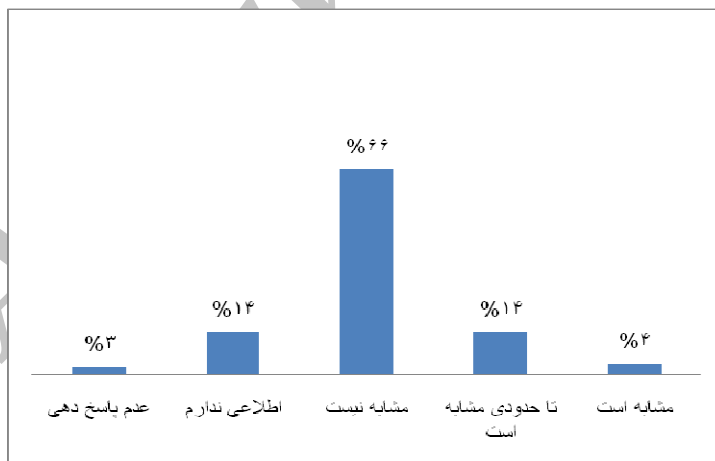
به طور متوسط بیش از ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان در اوقات فراغت خود فیلم‌های خارجی را تماشا می‌کنند. این امر تأثیر رسانه فرهنگی، خصوصاً هالیوود را نشان می‌دهد. بالطبع، تماشای فیلم هالیوودی تبعات فرهنگی خاص خود، خصوصاً آمریکایی شدن را در پی دارد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها در اقوام مختلف مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۲۲- مقایسه فرهنگ ایران با فرهنگ کشورهای غربی

غربی شدن فرهنگ‌ها از شاخص‌های جهانی شدن است. به طور متوسط ۵۰ درصد از افراد پاسخ‌دهنده معتقدند که هر کدام از فرهنگ‌های غربی و فرهنگ کشور ما، محاسن و معایب خود را دارد و بیش از ۲۰ درصد از افراد نیز فرهنگ کشورمان را بهتر می‌دانند. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود. انتخاب گزینه ۱ توسط پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد که جمعیت مورد بررسی دچار الیناسون نشده‌اند.

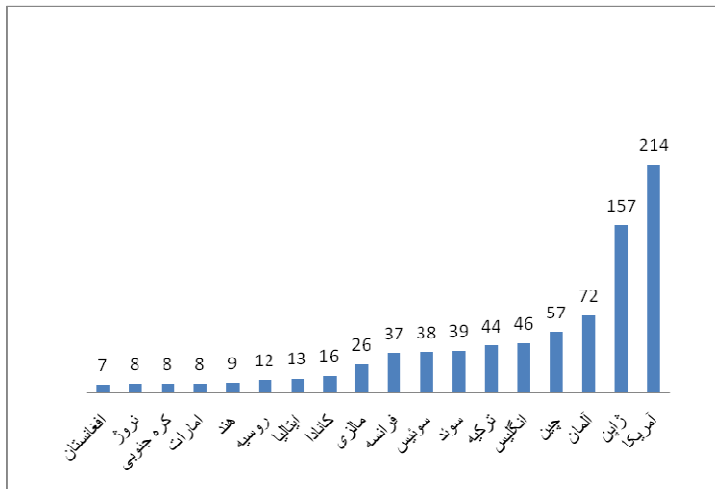
نمودار ۲۳- مقایسه حقوق شهروندی در ایران با فرهنگ استانداردهای جهانی

نهادینه شدن حقوق شهروندی از شاخص‌های سیاسی جهانی شدن محسوب می‌شود. به طور متوسط بیش از ۶۰ درصد (۶۶ درصد) از پاسخ‌دهندگان حقوق شهروندی در منطقه زندگی‌شان را با استانداردهای جهانی مشابه نمی‌دانند. این امر حکایت از نارضایتی نسبی آنها از جهت حقوق شهروندی در منطقه خود دارد. شاید تأثیر منفی رسانه‌های بیگانه نیز در این مورد

قابل تبیین باشد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود، جز این‌که دانشجویان کرد ۱۰ درصد بیش‌تر به گزینه ۳ رأی دادند.

نمودار ۲۴- الگوی توسعه‌یافتگی

از نظر پاسخ‌دهندگان، آمریکا انتخاب اول از جهت توسعه‌یافتگی است. پس از آن ژاپن در رده دوم قرار گرفته است. پاسخ به این سؤال بخوبی تأثیر جهانی شدن و سلطه تبلیغاتی آمریکا را نشان می‌دهد. در مجموع نمودار فوق بیانگر میانگین دیدگاه دانشجویان مورد بررسی است و تفاوت فاحش بین پاسخ‌ها مشاهده نمی‌شود، فقط این‌که دانشجویان بلوچ رأی متوازی به آمریکا و ژاپن دادند.

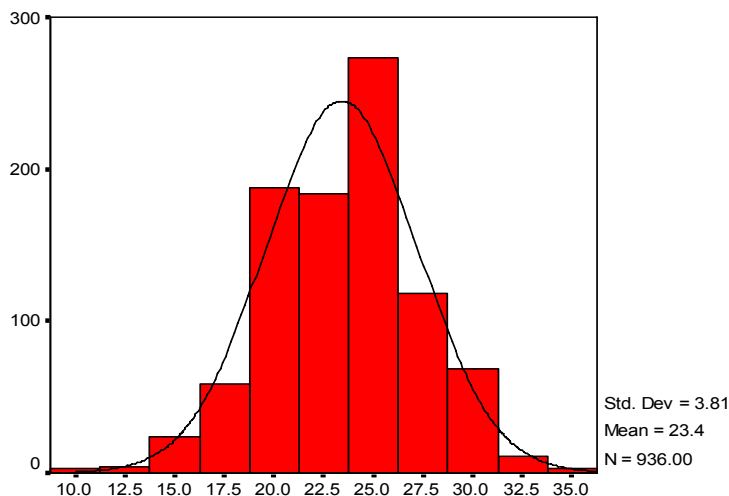
جمع‌بندی آماری

سؤالات پرسش‌نامه بر اساس موضوع به دو گروه تقسیم گردید. گروه اول میزان گرایش به تعلقات قومی و گروه دوم تأثیر جهانی شدن بر وجوه فرهنگی و سیاسی اقوام مورد نظر را زمینه‌یابی نموده است.

بر اساس آزمون‌های انجام شده نتایج زیر حاصل گردیده است:

نمودار ۲۵- بررسی میزان گرایش به تعلقات قومی دانشجویان مورد بررسی

SUM1

One-Sample Statistics

Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N	
.124	3.807	23.40	936	SUM1

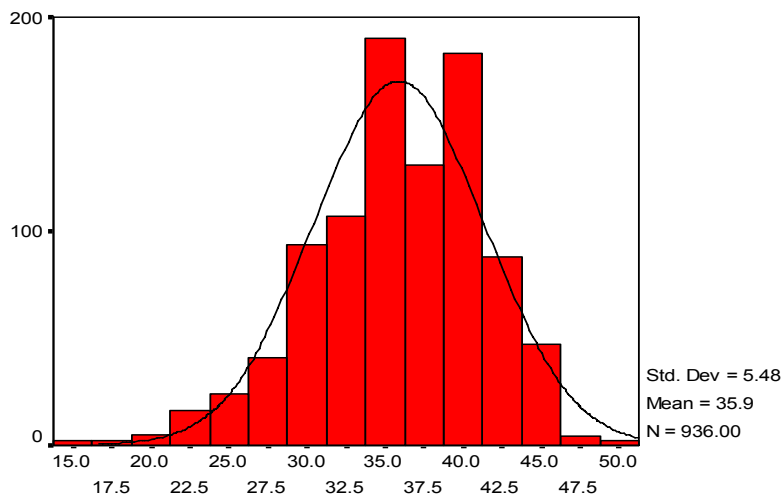
One-Sample Test

Test Value = 0						
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	
Upper	Lower					
23.64	23.16	23.40	.000	935	188.071	SUM1

بر اساس پرسش‌های مربوط به پایبندی به قومیت باید میانگین نمره هر فرد برای موضوع $\mu = 19$ باشد ولی میانگین به دست آمده در کل داده‌ها عدد 23.40 می‌باشد. یعنی فرض برابری میانگین‌ها رد می‌شود. میانگین کل از این مقدار بیش‌تر است و نشان می‌دهد که اقوام ایرانی هنوز به آداب رسوم محلی خود پایبند هستند.

نمودار ۲۶- نمودار بررسی میزان تأثیرات سیاسی-فرهنگی جهانی شدن بر دانشجویان

مورد بررسی

SUM2

One-Sample Statistics

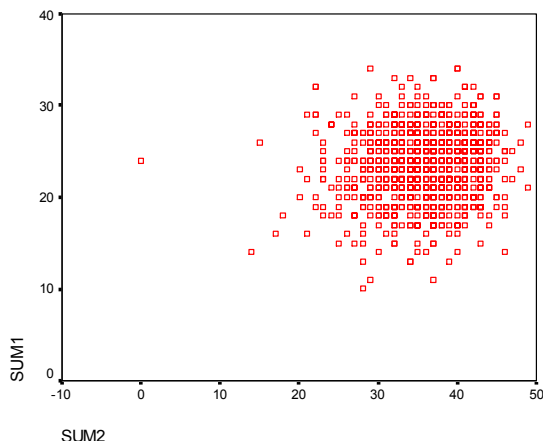
Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N	
.179	5.478	35.88	936	SUM2

One-Sample Test

Test Value = 0						SUM 2
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	
Upper	Lower					
36.23	35.53	35.88	.000	935	200.372	

براساس پرسش‌های مربوط به جهانی شدن باید میانگین نمره هر فرد برای جهانی شدن $\mu = 32$ باشد ولی میانگین به دست آمده در کل داده‌ها عدد **35.88** می‌باشد. یعنی فرض برابری میانگین‌ها رد می‌شود. میانگین به دست آمده از میزان میانگین مفروض بیشتر شده است، یعنی اقوام ایرانی تحت تأثیر ابعاد فرهنگی و سیاسی جهانی شدن قرار گرفته‌اند.

نمودار ۲۷- بررسی آزمون رگرسیون برای بررسی میزان همبستگی داده‌های حاصل از ضریب همبستگی بین جهانی شدن و افزایش تعلقات قومی، خصوصاً در ابعاد سیاسی به شرح زیر است.

Variables Entered/Removed (b)

Method	Variables Removed	Variables Entered	Model
Enter	.	SUM2 (a)	1

a All requested variables entered.
b Dependent Variable: SUM1

Model Summary

Std. Error of the Estimate	Adjusted R Square	R Square	R	Model
3.787	.010	.011	.107 (a)	1

a Predictors: (Constant), SUM2

ANOVA (b)

Sig.	F	Mean Square	df	Sum of Squares	Model
.001 (a)	10.749	154.151	1	154.151	Regression on Residual Total 1
		14.341	934	13394.609	
			935	13548.760	

a Predictors: (Constant), SUM2
b Dependent Variable: SUM1

Coefficients (a)

Sig.	t	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		Model
		Beta	Std. Error	B	
.000	25.279		.821	20.741	(Constant) 1
.001	3.279	.107	.023	.074	SUM2

a Dependent Variable: SUM1

آزمون رگرسیون نشان می‌دهد که این دو متغیر با یکدیگر همبسته هستند و حتی می‌توان گفت با هم رابطه خطی هم دارند.

نمودار ۲۸- ضریب همبستگی میان جهانی شدن و پایبندی به قومیت در دانشجویان مورد بررسی

Descriptive Statistics

N	Std. Deviation	Mean	
936	3.807	23.40	SUM1
936	5.602	35.84	SUM2

Correlations

SUM2	SUM1		
.103 (**)	1	Pearson Correlation	
.002	.	Sig. (2-tailed)	SUM1
936	936	N	
1	.103 (**)	Pearson Correlation	
.	.002	Sig. (2-tailed)	SUM2
936	936	N	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ضریب هم بستگی بین این دو متغیر **0.103** می‌باشد که یک ضریب همبستگی مثبت است و نشان می‌دهد که جهانی شدن باعث حذف علایق قومی گروه‌های مورد بررسی نگردیده است.

نتیجه‌گیری

بی‌تردید امواج جهانی شدن سپهر سیاسی و فرهنگی ایران را تحت تأثیر قرار داده است. قرائت‌ها و نظریات مختلف جهانی شدن اعم از خاص‌گرایی و عام‌گرایی به صورت مختلف در میان اقوام ایرانی نیز تأثیر گذاشته است. جمعیت آماری مورد بررسی در این مقاله در برخی از شاخص‌های فرهنگی مانند زبان کماکان تأکید بر پاسداری از فرهنگ قومی دارند. اما در برخی زمینه‌ها مانند نوع پوشش، ازدواج و مناسبات اجتماعی با الگوهای غالب جامعه ایرانی و حتی جامعه جهانی همسو می‌گردند. اما جهانی شدن در گرایش اقوام ایرانی به سمت دموکراتیزاسیون، حکمرانی خوب، مساوات و انقلاب مطالبات سیاسی - اجتماعی تأثیر مثبت گذاشته است. مشاهده نگارنده در اثنای پژوهش و همچنین یافته‌های برخی از گویه‌ها نشان می‌دهد که قومیت در ایران هنوز شکل بسیج سیاسی تهدیدآمیز نگرفته است و مطالبات اقوام ایرانی مشروع، قانونی و در راستای قانون اساسی است و حس میهن‌پرستی در اکثریت افراد مورد مصاحبه مشهود بود. هر چند طی سال‌های اخیر اقدامات چشم‌گیری در جهت محرومیت‌زدایی مناطق پیرامونی ایران برداشته شده است؛ اما دهه‌ها محرومیت و بعضاً تبعیض ایجاب می‌کند که دولت با در پیش گرفتن رویکرد توسعه مضاعف مناطق پیرامونی، مانع از تبدیل فرصت‌های متکثر فرهنگی به تهدید گردد. مهم‌ترین خواسته‌های قومی موجود را می‌توان طبق یافته‌های حاصل از این پژوهش در مطالبه توزیع عادلانه منزلت، قدرت و ثروت خلاصه کرد:

۱. مشارکت سیاسی و اجتماعی فعالانه.
  ۲. مساوات قانونی و عملی و امکان پیشرفت در تمامی سطوح اداری و دولتی فارغ از تعلقات قومی.
  ۳. تمرکززدایی به دو صورت: تقاضای استفاده بیشتر از نخبگان محلی. و لزوم تجدید نظر در نظام اداری حاکم و اعطای مسئولیت بیشتر به مناطق مطرح می‌شود.
  ۴. کاهش شکاف مرکز-پیرامون و توسعه متوازن و توجه به پتانسیل‌ها و استعدادهاى منطقه.
  ۵. گسترش و تعمیق مردم‌سالاری و توجه ویژه به حقوق خاص فرهنگی گروه‌های پیرامونی.
- این خواسته‌ها نه تنها بر خلاف قانون اساسی نیست بلکه وظیفه‌ای بوده که دولت بر دوش داشته که به واسطه عوامل تاریخی-سیاسی مورد کم‌توجهی قرار گرفته است.
- در مجموع، جهانی شدن از یک‌سو منجر به افزایش آگاهی اقوام ایرانی به شاخصه‌های قومیت و همچنین سرنوشت سیاسی-اجتماعی آنها شده است؛ از سوی دیگر باعث به حاشیه رانده شدن برخی تعلقات قومی گشته است. بنابراین مطالبات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اقوام پیرامونی در پی جهانی شدن افزایش یافته و این امر تلاش مضاعف دولت جهت تقویت فرآیند دموکراتیزاسیون، تمرکززدایی، مساوات قانونی و عملی و همچنین کاهش شکاف توسعه در سطح کشور را می‌طلبد.

منابع

- امیدی، علی (۱۳۸۶) نظریه بسیج سیاسی قومیت و راهکارهای مهار و پیشگیری مناقشات قومی: مطالعه موردی کردستان ایران، مجله دانشکده علوم اداری و اقتصاد، شماره ۴۷.
- پهلوان، چنگیز (۱۳۸۲) فرهنگ‌شناسی، تهران، قطره.
- ترابی‌نژاد، مهرداد (۱۳۸۴) جهانی شدن و فرهنگ ملی، مجموعه مقالات هویت ملی و جهانی شدن، تهران، موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
- جلایی‌پور، حمیدرضا (۱۳۸۵) فراز و فرود جنبش کردی ۶۷-۱۳۵۷، پیوست یک: جهانی شدن و جنبش قومی، تهران، لوح فکر.
- خوبروی پاک، محمدرضا (۱۳۸۰) اقلیت‌ها، تهران، شیرازه.
- رضایی و احمدلو (۱۳۸۴) نقش سرمایه اجتماعی در روابط بین قومی و هویت ملی، فصلنامه مطالعات ملی، سال ششم، شماره ۲۴.
- روزنا، جیمز (۱۳۸۲) جهان آشوب زده، ترجمه علیرضا طیب، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- سلیمی، حسین (۱۳۸۴) نظریه‌های گوناگون در باره جهانی شدن، تهران، سمت.
- شایگان، داریوش (۱۳۸۴) افسون زدگی جدید: هویت چهل تکه و تفکر سیار، مترجم فاطمه ولیایی، چهارم، تهران، فرزانه.
- شولن، یان آرت (۱۳۸۲) نگاهی موشکافانه به پدیده جهانی شدن، مسعود کرباسیان، تهران، علمی فرهنگی.
- صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۸۵) مدیریت منازعات قومی در ایران، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک.
- قمری، داریوش (۱۳۸۴) همبستگی ملی در ایران، تهران، تمدن ایرانی.
- گل محمدی، احمد (۱۳۸۱) جهانی شدن، فرهنگ، هویت، تهران، نی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷) پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، مرکز.
- نادرپور، بابک (۱۳۸۲) تأثیر جهانی شدن بر هویت‌های ملی و قومی، مجموعه مقالات همایش جهانی شدن (بیم‌ها و امیدها)، تهران، حدیث امروز.
- نساج، حمید (۱۳۸۷) جهانی شدن و هویت اقوام ایرانی با تأکید بر مؤلفه‌های زبان و آداب و رسوم، دو فصلنامه سیاست نظری، ش ۵.
- یوسفی، علی (۱۳۸۱) «طبقه‌بندی اجتماعی اقوام در ایران»، فصلنامه مطالعات ملی، ش ۹، برگرفته از سایت فصلنامه: <http://www.rjnsq.org/Archive/Quarterly12/P-9-8-A-F.pdf>